

La vida com un anell

Patricia Langdon-Davies
El llibre del forat al mig
 Diputació de Girona,
 Girona, 2016.

Títol curiós per a aquesta autobiografia que, com ja s'insinua, és en certa manera rodona. I ho és perquè l'autora (Buckhurst Hill, Essex, 1922) delimita la seva trajectòria vital fent una mena de parèntesi dels anys centrals de la seva vida, donat que ja havia fet anteriorment la història de la vida d'ella i del seu marit, John Langdon-Davies, a *El gat, unes llavors i quinze llibres* (2011). Així, *El llibre del forat al mig* comença quan la protagonista té quatre anys. Aquesta primera part és construïda a base de vivències infantils i anècdotes curioses, plenes de fantasia i de bon humor, i va avançant amb els anys: l'adolescència, la joventut i el seu matrimoni el 1950 amb el reconegut reporter de guerra. Abans, estudia medicina, es dedica a la mecànica de la ràdio en algunes bases aèries i torna després al camp sanitari. En la redacció del llibre que comentem s'atura aquest any la narració que es desplaça bastants anys, quan ja el marit és mort; la prosa adquireix una certa ressonància d'enyorança, tot i que l'optimisme vital de l'autora no defalleix. De trascantó, ens assabentem de les circumstàncies de la vinguda del matrimoni a Sant Feliu de Guíxols, de la decisió de muntar un hotel —Casa Rovira—, que ella regenta, i de certs detalls d'aquella època central. La prosa que fa servir Langdon-Davies és de frase breu, una mica tallant; no es recrea en fets i vivències: són apunts, però molt ben lligats. La tasca de la traductora —Carme Geronès— és de destacar per l'habilitat a respectar aquesta redacció impressionista que superposa algunes pinzellades i d'altres les deixa simplement insinuades. És curiós com destaca la seva atracció per la sardana. En diversos moments del llibre hi fa esment i es dedica a explicar-ne els passos, la música i algunes anècdotes viscudes. Potser és aquest sentit del ball rodó el que en part li ha servit per a trobar el títol del llibre que tan bé defineix aquesta biografia que té forma d'anella.— G.O. de L.B.

Sobre les traduccions al català

Traducció i franquisme
 A cura de Montserrat Bacardí
 i Pilar Godayol
 Punctum, Lleida, 2017.

Aquest volum —pulcrament editat, com és habitual en els textos que surten sota el segell de Punctum i del Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània— recull un bell conjunt de treballs referents a aspectes molt variats de les traduccions al català als segles XIX i XX, units en un denominador comú, *Traducció i franquisme*, que no sempre correspon del tot al contingut de l'obra. El primer capítol, de Montserrat Bacardí, és una visió de la biografia de Teresa Pàmies que també es refereix a la seva activitat com a traductora. El segon, d'Eusebi Coromina, analitza les traduccions de les *Floretes de sant Francesc* fetes el 1882 i el 1909 per Jaume Collell i el 1909 i el 1957 per Josep Carner. El tercer, de Pilar Godayol, analitza les traduccions al català d'Antonio Gramsci i explica les argücies utilitzades pels editors per superar la censura franquista. El quart, de Montserrat Franquesa Gòdia, es refereix a les traduccions d'Aristòfanes a la Fundació Bernat Metge, amb exemples de l'autocensura practicada per Manuel Balasch, probablement per motius personals. El cinquè, de Teresa Julio, comenta un projecte poc conegut i ben interessant per a la introducció de la dramaturgia estrangera a Catalunya a les acaballes del franquisme: «Teatre de Tots els Temps», una col·lecció apareguda a Mataró amb el nom significatiu d'Edicions Robrenyo. El sisè, de Jordi Jané-Lligé, compara diversos models de llengua en les traduccions del segon franquisme. El setè, de Jordi Cornellà-Detrell, es refereix a les reedicions fetes després de la mort de Franco d'obres que havien aparegut abans amb problemes de censura, a vegades reimpresses sense canvis i altres vegades acompanyades de pròlegs o notes que informen els lectors de les vicissituds de les edicions anteriors, o bé que simplement incorporen al text les supressions o modificacions de la censura. Finalment, Teresa Iribarren, Antoni Oliver i Esther Peiró expliquen les possibilitats d'Internet a partir del

cas de *L'illa dels pingüins*, d'Anatole France, en traducció de J.F. Vidal Jové.— B.B.

Edició crítica del primer llibre pòstum de Jacint Verdaguer

Jacint Verdaguer
Al Cel
 Edició a cura de Pere Tió i Punt
 Verdaguer Edicions,
 Folgueroles, 2017.

Pocs mesos després del traspàs de Jacint Verdaguer, la revista «Pèl & Ploma» publicava un seguit de poemes presentant-los com l'obra pòstuma del nostre poeta nacional, aplegats amb el títol *Al Cel*. Les diverses edicions de les obres completes de Verdaguer l'han anat incoent, però sovint sense donar-li un tractament especial ni dedicar-li un estudi detallat. Hem de ressaltar que no ens trobem pas amb una obra menor, ja que Verdaguer el concebé com una segona part de *Flors del Calvari* i, com a tal, els poemes expressen un mateix desig: arribar al cel per poder contemplar Déu i el llenguatge sagrat. *Al Cel* inclou una trentena llarga de poemes breus (als quals n'hem d'afegir, en aquesta edició, una desena més que es troben al manuscrit de Verdaguer, però que no foren publicats en el seu moment). L'edició crítica que ha preparat Pere Tió per a l'Obra Completa que publica la Societat Verdaguer ve a omplir la manca d'estudis complets d'aquest llibre i ens permet de poder tenir una visió global, tant des del punt de vista de datació com d'anàlisi dels diversos manuscrits i a nivell lingüístic. Un dels aspectes que més m'ha sobtat és que se situï la composició d'aquests poemes cap a l'any 1896, un període especialment convuls dels seus darrers anys, quan va ser desnonat i va haver de canviar de casa diverses vegades en pocs mesos. Al contrari del que es podria pensar, Verdaguer no ens parla sobre la seva situació personal (malgrat algunes referències com ara «lo tracte que se'm donà sobre la terra» i «em vegí en la necessitat de viure d'almoïna i com los pobrets que van de porta en porta, les trobí gairebé totes tancades»), sinó sobre un tema molt verdaguerià: el «trobar refugi en lo cel», un paradís ple de música.— X.C.

La primera traducció al català dels sonets de Shakespeare

Selecta de sonets i líriques de Shakespeare
 Traducció de Magí Morera
 i Galícia. Edició a cura de
 Dídac Pujol
 Barcino, Barcelona, 2016.

Aquest volum enceta una nova col·lecció d'Editorial Barcino, la «Biblioteca històrica de la traducció catalana», que es marca l'objectiu de recuperar, en edicions facsímil complementades per un estudi elaborat per un especialista, les traduccions històriques al català, realitzades durant la primera meitat del segle XX, de les obres de referència de la literatura universal, especialment quan aquestes traduccions són remarcables per la seva qualitat. I quina millor manera de començar que recuperant la primera traducció extensa dels sonets de Shakespeare, que el poeta lleidatà Magí Morera publicà entre 1912 i 1922. Tot i que Morera no fou el primer a traduir sonets de Shakespeare (Ramon Font en traduí alguns el 1903 i Carles Riba en va traduir cinc l'any 1909), la traducció de Morera fou prou àmplia, en traduir-ne gairebé la meitat. Encara calgué esperar uns anys, fins al 1928, per a una traducció integral que realitzà Carme Montoriol i que prengué com a base el treball de Morera. Un dels aspectes més remarcables és que ens trobem amb una traducció poètica: la versió catalana dels sonets feta per Morera manté la rima i la mètrica (hi ha, però, una variació a nivell de mètrica: el pentàmetre original en anglès passa a ser un decasíl·lab en català). L'estudi que acompanya l'edició facsímil, a càrrec de Dídac Pujol, d'una banda explica la trajectòria de Magí Morera com a traductor i poeta, inserint-lo dins de la tradició sonetística catalana de principis del segle XX, i de l'altra glossa aspectes relacionats amb la recepció que tingué aquesta publicació i, finalment, fa unes consideracions lingüístiques sobre la llengua utilitzada, un aspecte que encara avui no havia estat estudiat amb profunditat i que Pujol tracta de pal·liar dedicant una especial atenció als errors que Morera cometé en la traducció.— X.C.